

Osmanlılarda Lalalık Kurumu

Ankara: Berikan Yayınevi,

ISBN: 978-975-267-925-2, 199 sayfa.

Prof. Dr. Kenan Ziya Taş, (2014).

Umut Güner¹

"Osmanlılarda Lalalık Kurumu" başlığı ile yayınlanan eser, yazarın ön sözünde bahsettiği üzere 1999 yılında, "Osmanlılarda Lalalık Müessesesi" başlığı ile "Doçentlik Takdim Tezi" olarak hazırlanmış olan eserin tekrardan gözden geçirilip ilaveler yapılarak yayınlanmış halidir.² Kitap toplamda beş bölümden oluşmakta olup, bundan ziyâde "Sonuç", "Bibliyografya" ve "Ekler" adlı başlıkları da ihtiva etmektedir.

Birinci bölüm "Giriş" ana başlığı altında bir alt başlık olarak, "Türklerde Lalalığın (Atabeylik) Menşei Ve Müradifleri" başlığı ile başlamaktadır. Bu kısımda eserin konusunu teşkil eden "Lalalık/Atbeglik" mefhumunun etimolojik kökenine değinilmiş ve atabey (atabeg/atabek) sözcüğünün Türkçe; lala sözcüğünün ise Farsça kökenli sözcük olduğu belirtilmiştir. Ancak yazarın bahsettiği üzere, lala kelimesinin etimolojisi üzerinde kesin bir bilginin olmadığı vurgulanmaktadır. Lala sözcüğünün genel anlamının kul, köle olarak verildiği belirtilmiştir. Muhtelif Türk lehçelerinde bu sözcüğün telaffuz ve yazılışı verilmiştir. Atabey kelimesinin ise terim anlamı olarak, sultan veya padişah, daha genel manada ise bir eyaletin veya sancağın valiliğine tayin edilen şehzadenin, devlet idaresindeki işlerde yetkinleşmesini sağlamak üzere onunla birlikte görevlendirilen kişi olduğu belirtilmiştir.³

Atabeylik ve Lalalık kelimesinin müessesevî fonksiyonu ve aslî anlamı bakımından aynı türde pek çok kelime yerine kullanılmış olduğu veya anlamı pekiştirmek amacı ile beraber kullanıldığı ifade edilmiştir. Bu kelimeler; ici ve ağabey, emre, at ve atı, yabgu, kurtga, ata, atalık, atakulu olarak verilmiş ve her kelime birer başlık altında açıklanmıştır. Eserin müellifi tarafından bu kelimelerinde etimolojik menşei üzerinde durulmuş ve her kelime tarihî şahsiyetler üzerinde örnekleri ile verilmiştir. Ayrıca sözcüklerin Türk kültür tarihi içerisindeki ehemmiyeti belirtilmiş ve çeşitli Türk topluluklarının bünyesinde aldığı mana ve değişiklikler ifade edilmiştir.⁴

Birinci bölümde ki bir diğer ikinci alt başlık "*Şehzadelerin Eğitiminde Diğer Görevliler*" başlığını taşımaktadır. Bu kısımda şahzâdelerin eğitimi üzerinde etkili olan kişiler ve unvanları

¹ Balıkesir Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Lisans Öğrencisi

² Taş, Kenan Ziya, "Osmanlılarda Lalalık Kurumu", Ankara, 2014, s. 15.

³ Taş, Kenan Ziya, a.g.e, s. 16-17.

⁴ Taş, Kenan Ziya, a.g.e, s. 18-23.

üzerinde durulmuştur. Yedi alt başlıktan oluşmakta olup, alt başlıklar şu şekildedir; *Padişah Hocası, Şehzâde Hocası, Musâhibler, Nedimler, Daye, Sahib ve Hâce, Vasî, Mürebbi, Kethüda, Naib ve Muallim*. Bu kavramlar başlıklar altında açıklanmıştır. Bu kavramların etimolojisi, Türk devlet an'anesi üzerindeki etkisi ve Osmanlının halefi olan Türk-İslam devletlerindeki görevleri ve manaları üzerinde durulmuştur. Her kelime tarihî örnekler ile pekiştirilmeye çalışılmıştır.⁵

İkinci bölüm "*Osmanlılardan Önceki Türk Devletlerinde Atabeylik (Lalalık)*" başlığını taşımaktadır. Bir alt başlık ise "*Atabeylik'in Ortaya Çıkışı ve Eski Türklerde Atabeylik*" başlığına sahiptir. Bu kısımda saltanatın varisi olan kişiye devlet tecrübesi kazandırmak amacı ile eğitim görmesinin eski bir devlet an'anesi olduğu belirtilmiştir. Esas şeklini Selçuklular zamanında almış olan "*Atabeylik*" müessesesinin birden bire ortaya çıkmadığı, tarihi bir geçmişi bulunduğu üzerinde durulmuştur. Bu müessesenin İslamiyet öncesi şarkî Türk devletlerinde bulunduğu ifade edilmiştir. Netice itibarı ile Selçuklular döneminde vücuda gelmediği, eski bir ictimâi siyasi müessese olduğu aktarılmıştır.⁶

İkinci bölümü ihtivâ eden diğer alt başlıklar ise şu şekildedir: *Büyük Selçuklularda Atabeylik, Anadolu Selçuklularında Atabeylik, Atabey Devletlerinin Ortaya Çıkışı, Kirman Selçuklularında Atabeylik, Eyyubilerde Atabeylik, İlhanlılarda ve Celâyirilerde Atabeylik, Harzemşahlarda Atabeylik, Timurlularda Atabeylik, Karakoyunlu ve Akkoyunlularda Atabeylik, Memluklarda Atabeylik, Safevilerde Atabeylik ve Hıristiyan Devletlerde Atabey Unvanının Tesiri*.

Yukarıda verdiğimiz her başlık yazar tarafından incelenmiş ve her devletin kendi dönemi içerisinde Atabey mefhumuna verdiği mana belirtilmiştir. Bundan ziyâde her devletin bu unvana sahip olan şehzâde eğitmenine yüklediği misyon ifade edilmiştir. Bu devletlerin bu mefhum çerçevesinde şekillenen gelenekleri anlatılmış ve her devletin kendi dönemi içerisinde; gerek eğitici olarak; gerekse siyasi hayat ve tahtın varisi üzerinde etkisi hasebiyle önemli atabeyler tarihî şahsiyetleri ile birlikte aktarılmıştır. Ayrıca bu devletlerin kendi içerisinde Atabey ismine muâdil aynı manâ ve misyonda kullandıkları diğer unvanlarda yazar tarafından verilmiştir.⁷

Bu bölümde diğer başlıklardan farklı olarak dikkat çeken ve önemli olan iki başlık bulunmaktadır. Bu başlıklardan birincisi, "*Atabey Devletlerinin Ortaya Çıkışı*", ikincisi ise "*Hıristiyan Devletlerde Atabey Unvanının Tesiri*" adını taşımaktadır. Birinci başlıkta atabeylerin zaman içerisinde nasıl farklı bir görev yüklendikleri ve kendilerine naib gibi unvanlar atfederek bağımsız bir hükümdar olarak hareket ettikleri teferruatlı olarak aktarılmıştır. Gerek evlilik yolu ile, gerek eğitici oldukları tahtın varisi yolu ile nüfuz elde ettikleri belirtilmiştir. Bununla birlikte ictimâî ve siyasi hayatta zamanla etkili olmaya başladıkları, kendi etraflarına belirli kitleleri çektikleri ifade edilmiştir. Özellikle yarı bağımsız birer müstakil devlet gibi hareket etmeye başladıkları ve bununla beraber kendilerini bir hanedan gibi gösterip muhtelif lakaplar aldıkları

⁵ Taş, Kenan Ziya, a.g.e, s. 23-32.

⁶ Taş, Kenan Ziya, a.g.e, s. 33.

⁷ Taş, Kenan Ziya, a.g.e, s. 34-44.

anlatılmıştır. Tarihimizdeki, *Erbil, Musul, Fars, Azerbaycan, Şam* vs gibi Atabeylikler yazar tarafından aktarılmıştır.⁸

Bir diğer dikkat çeken ikinci başlık olan "*Hıristiyan Devletlerde Atabey Unvanının Tesiri*" adlı kısımda ise özellikle Ortaçağ Türk devletleri ile münâsebetde bulunan muhtelif Hıristiyan devletler üzerindeki tesiri ifade edilmiştir. Misal olarak yazar tarafından, XII. asırda İznik İmparatorluğunda "*lala*" unvanının olduğu ve bu görevde Hıristiyan bir Türk'ün "*Beğ*" unvanı ile bulunduğu belirtilmiştir. Bilahassa Gürcü Kralları tarafından Selçuklu devlet teşkilatı taklid edilerek bu müessesenin kurulduğu bilgisi verilmiştir. Hatta XIX. asırda dahi Gürcistan'a "*atabeg mülkü/atabeg yurdu*" denildiği ve vaktiyle Gürcü atabegler tarafından idare edildiği gerekçesi ile bu adın verildiği anlatılmaktadır.

Kitabın üçüncü bölümü "*Osmanlılarda Lalalık Kurumu*" serlevhasını taşımaktadır. Bu ana başlık iki kısma ayrılmaktadır. Birincisi, "*Lalalığın İhdası ve Vasıfları*", ikincisi ise "*Lala Tabirinin Kullanımı*" şeklindedir. Üçüncü bölümün ana başlığı altında, Osmanlılarda lalalık müessesesinin teşekkülü ve tekamülü üzerinde durulmuştur. Özellikle Osmanlı devlet felsefesi içerisinde lalalığın ve lalaların ehemmiyeti yazar tarafından aktarılıp, devlet geleneğinde nüfuzları ifade edilmiştir. Merkezi otoriteye önem veren ve hanedan çevresinde şekillenen Osmanlı yönetim anlayışının bir gereği olarak, tahta bulunan padişahтан sonra onun yerine geçecek olan tahtın varislerinin devletin bekâsı ve hanedanın sürekliliği açısından değeri belirtilmiştir. Bunun hasebiyle padişahтан sonra tahta geçecek olan varisin, herhangi bir tecrübesizlik ve iradesizliğe mahal vermemesi açısından daha şahzâdeliği döneminden itibaren bir lala ve muhtelif hizmetliler ile birlikte sancaklara gönderilip eğitim verildiği ifade edilmiştir.⁹

Üçüncü bölümde bulunan "*Lalalığın İhdası ve Vasıfları*" başlığı altında başlangıçta Osmanlılarda lalalığın ortaya çıkışına dair kesin bir bilgi bulunmadığı; fakat kuruluş döneminde Osman Gazi tarafından, oğlu Orhan'a yardımcı olması için kendi arkadaşlarını vazifelendirdiği belirtilmiştir. Fakat ilk başlarda askeri nitelikli olan bu yardımcılığın, özellikle 1302'de Orhan Gazi'ye Karacahisar sancakbeyliği verilmesi dolayısıyla, burayı Germiyanogullarının tecavüzünden korumak gerekçesi buranın muhafazasından Saltuk Alp ile birlikte sorumlu olduğu ifade edilmiştir. Bu şekilde Saltuk Alp'in bir nevî Orhan Gazi'nin lalası durumuna geldiği yazar tarafından söylenmiştir. Lalalığın Sultan Murad Gazi ve onun yardımında bulunan Lala Şahin Paşa'dan itibaren lalalığın ve lalaların konumunun tebarüz etmeğe başladığı belirtilmiştir. Lalalığın bir müessese haline gelmesinin ise I. Murad devrinde meydana geldiği aktarılmıştır.

Bu bölümde bir alt başlık olarak Lalaların menşe'i ve görev süreleri üzerinde durulmuştur. Lalaların menşei ve soyu hakkında teferruatlı bir bilgi vermenin arşiv belgelerinin yetersizliği sebebi ile pek mümkün olmadığı yazar tarafından belirtilmiştir. Fakat daha sonraki dönemlere ait gerek kaynak belgelerin bulunması; gerekse Osmanlı müverrihlerinin eserleri vasıtası ile bu konuda

⁸ Taş, Kenan Ziya, a.g.e, s. 37-39.

⁹ Taş, Kenan Ziya, a.g.e, s. 45.

bilgi almanın mümkün olduğu ifade edilmiştir. Yazar tarafından bu kısımda tablolar halinde padişahların, sancak beyliği süresi, lala sayıları ve lalaların ortalama görev süresi verilmiştir.¹⁰

Bir diğer alt başlıkta ise yazar tarafından lalaların vazifeleri ve yetkileri üzerinde durulmuştur. Burada yazar tarafından lalaların görevleri, şehzâdelerin eğitim ve öğretimine nezaret etmek, siyasî meselelerde vukuf sağlamasını temin etmek, gereken hususlarda şehzâde hakkında padişaha bilgi vermek gibi ve daha bir çok madde ile açıklanmıştır. Bu maddelerin her şartta ve durumda yerine getirileceği kesin olmadığı gibi kanunî bir teminat altında olmadığıda belirtilmiştir. Zaman içerisinde değişen şartlara mukabil lalaların görevlerinin ve yetkilerinin değişime uğradığı ifade edilmiştir.

Yazar tarafından üzerinde durulan bir diğer alt başlık ise "*Lalaların Protokoldaki Yeri, Elkâbı Gelirleri*" adını taşımaktadır. Lalaların standart bir statüsü olmadığı ve zaman içerisinde değişme ve gelişme çizgisi takip ettiği ifade edilmiştir. Bütün bunlara mukabil şehzâde lalalığının mühim bir yeri ve devlet protokolünde önemi olduğu belirtilmiştir. Birden çok şahzâde lalasının bulunması onlar arasında bir derecelendirme meydana getirdiği ve lalaların protokoldeki derecelerinin ilk olarak II. Mehmed'in Kanunnâmesi'nde bulunduğu aktarılmıştır. Bölümün devamında lalaların "*Elkâb*" ve "*Gelirleri*" üzerinde durulmuştur. Bunlar örenkleri ile birlikte yazar tarafından açıklanmıştır.¹¹

Üçüncü bölümün ikinci ana başlığı "*Lala Tabirinin Kullanımı*" adını taşımakta olup, "*Lala ve Atabey Tabiri*" ve "*Kullanışta Birbirleriyle İrtibat Bakımından Lala, Vezir, Paşa ve Defterdar Tabirleri*" adlı iki alt başlığı ihtiva etmektedir. Birinci alt başlıkta lala ve atabey tabirlerinin kullanımı ve tarihi seyir içerisindeki değişimleri yazar tarafından aktarılmıştır. Bu iki tabirin imtizâc ettiği ve Osmanlı tarihi boyunca müverrihlerin bu iki tabiri hiç bir fark gözetmeksizin kullandıkları ifade edilmiştir. Fakat bu iki kelimenin zaman içerisinde Osmanlı'da farklı manalarda da kullanıldığı belirtilmiş ve tarihi örnekler ile yazar tarafından bu farklı anlamlandırmalar nitelendirilmiştir.¹² İkinci alt başlıkta ise genel çerçevesi itibarı ile Lala, Vezir, Paşa ve Defterdar tabirlerinin Osmanlılarda zaman içerisinde bir kişinin şahsında paye olarak bulunduğu ve bazı durumlarda bu görevleri de ifâ ettiği belirtilmiştir.¹³

Dördüncü bölüm "*Saltanat ve Lalalık*" ana başlığını taşımakta olup üç alt başlığa ayrılmıştır. Bu alt başlıklar "*Saltanatın İntikali*", "*Şehzade Sancakları*" ve "*Şehzadelere Sancak Olmuş Merkezler*" adlarını taşımaktadır. Birinci alt başlık kendi içerisinde "*Veraset ve Velihadlık*", "*Hakimyet Anlayışı ve Kardeş Katli*", "*Kardeş Katli Uygulamasının Sonu*", "*Şehzade İsyanlarında Lalaların Rolü*" şeklinde katagorize edilmiştir. Birinci kısımda velihad ve velihadlık mefhumu yazar tarafından tanımlanmış olup Türk örf ve devlet an'anesi ile ilişkisine değinilip maddeler halinde açıklanmıştır. Özellikle tarihi süreç içerisinde bu kavramlara atfedilen mana ve kullanımı

¹⁰ Taş, Kenan Ziya, a.g.e, s. 55.

¹¹ Taş, Kenan Ziya, a.g.e, s. 61-66.

¹² Taş, Kenan Ziya, a.g.e, s. 67-76.

¹³ Taş, Kenan Ziya, a.g.e, s. 74-78.

üzerinde durulup Osmanlı tarihinden örnekleri ile açıklanmıştır. İkinci kısımda ise, kardeş katli üzerinde durulmuştur. Bu kısımda yazar tarafından Orta Asya hakimiyet anlayışından gelen bir gelenek olduğu üzerinde durulmuştur. Bilhassa bu olgunun birer sembol veya muhtelif tesirler altında kaldığı da belirtilmiştir. Kardeş katlini ortaya çıkaran sebepler yazar tarafından maddeler halinde açıklanmıştır. Üçüncü kısımda ise Osmanlı tarihinde şehzâde isyanları ve lalaların bu isyanlar üzerindeki etkisine değinilmiştir. Lalaların, şahzâdeler hakkında bazen lehine bazen aleyhine tavır sergiledikleri ifade edilmiştir. Özellikle yazar tarafından bu konu hakkında bilgilerin arşiv belgelerinin yetersizliği neden ile az oluşuna dikkat çekilmiştir. Osmanlı tarihinde meydana gelen isyanlar kronolojik bir sıra ile ayrı birer başlıklar altında yazar tarafından incelenmiştir.¹⁴

Dördüncü bölümün ikinci alt başlığı ise "*Şahzade Sancakları*" adını taşımaktadır. Bu başlıkta kendi içerisinde dört kısımdan oluşmaktadır. Bu kısımlar, "*Şehzadelerin Sancağa Çıkışları*", "*Şehzadelerin İdari Faaliyetleri*", "*Şehzadelerin Askeri Faaliyetleri*" ve "*Sancak Listeleri*" adlarını taşımaktadır. Bu bölümde ilk olarak yazar tarafından sancak idaresinin Osmanlılar'daki oluşumu üzerinde durulmuştur. Kuruluş dönemindeki devlet idaresi üzerinde durulmuş ve Osmanlıların fetih hareketleri neticesinde zaman içerisinde idare anlayışındaki değişimler aktarılmıştır. idaresinin oluşum süreci tarihi örnekleri ile ifade edilmiştir. Özellikle Osmanlılarda önemli olan sancaklar üzerinde durulmuştur.¹⁵ Daha sonra bu kısımda yazar tarafından ayrı başlıklar altında birinci olarak şehzâdelerin sancağa çıkışları, tanzimi, merasim töreni ve uygulanması hakkında bilgiler verilmiştir. İkinci olarak şehzâdelerin idari faaliyetleri ve divanları üzerinde iki ayrı başlık olarak durulmuştur. Üçüncü olarak ise şehzâdelerin askerî faaliyetleri "*Müstakil Faaliyetleri*" ve "*Şehzâdelerin Kol Kumandanlıkları veya Muhafızlıkları*" adında iki başlık altında incelenmiştir. Dördüncü olarak "*Sancak Listeleri*" başlığı altında sancaklar yazar tarafından "*Padişah Çocuklarının Sancakları*" ve "*Şehzâde Çocuklarının Sancakları*" olarak ikiye ayrılıp incelenmiş ve listeler halinde sunulmuştur. Beşinci ve son olarak "*Şehzâdelere Sancak Olmuş Merkezler*" yazar tarafından liste olarak verilmiştir.¹⁶

Kitabın beşinci ve son bölümü "*Lalalar*" ana başlığını taşımaktadır. Bu başlık kendi içerisinde "*Padişah Olan Şehzâdelerin Lalaları*", "*Babası Padişah Olan Şehzâde ve Lalaları*" ve son olarakta "*Şehzâde Çocuklarının Lalaları*" olmak üzere yazar tarafından üç alt başlığa ayrılarak incelenmiştir. İlk olarak "*Padişah Olan Şehzâdelerin Lalaları*" başlığını taşıyan bölümde yazar tarafından Padişah olan şehzâdelerin lalaları hakkında kısa bilgiler ile birlikte vazife sicilleri verilmiştir. Sırası ile *Orhan, I. Bâyezid, I. Mehmed, II. Murad, II. Mehmed, II. Bâyezid, I. Selim, I. Süleyman, II. Selim, III. Murad, III. Mehmed ve I. Ahmed* olarak Osmanlı padişahları her biri ayrı başlıklar altında incelenmiş ve lalaları hakkında bilgi verilmiştir.¹⁷ İkinci olarak ise yazar tarafından "*Babası Padişah Olan Şehzâde ve Lalaları*" başlığı altında sırası ile *Süleyman Paşa b. Orhan, Süleyman Çelebi b. I. Bâyezid, Musa Çelebi b. I. Bâyezid, İsa Çelebi b. I. Bâyezid, Mustafa b. II.*

¹⁴ Taş, Kenan Ziya, a.g.e, s. 92-108.

¹⁵ Taş, Kenan Ziya, a.g.e, s. 108-116.

¹⁶ Taş, Kenan Ziya, a.g.e, s. 116-137.

¹⁷ Taş, Kenan Ziya, a.g.e, s. 137-158.

Mehmed, Cem Sultan b. II. Mehmed, Abdullah b. II. Bâyezid, Şehinşah b. II. Bâyezid, Ahmed b. II. Bâyezid, Korkud b. II. Bâyezid, Mahmud b. II. Bâyezid, Mehmed b. II. Bâyezid, Alemşâh b. II. Bâyezid, Mustafa b. I. Süleyman, Mehmed b. I. Süleyman, Bâyezid b. I. Süleyman olmak üzere aktarılmıştır. Her şehzâde ayrı başlıklar altında lalaları ile birlikte incelenmiştir.¹⁸ Üçünü ve son olarakta "*Şehzâde Çocuklarının Lalaları*" hakkında yazar tarafından bilgi verilmiş olup, bu şehzade ve lalalar sırası ile *Orhan b. Süleyman Çelebi b. I. Bâyezid, Mehmed b. Şehinşah b. II. Bâyezid, Murad b. Ahmed b. II. Bâyezid, Aleaddin b. Ahmed b. II. Bâyezid, Süleyman b. Ahmed b. II. Bâyezid, Orhan b. Bâyezid b. I. Süleyman* olarak yazar tarafından her biri ayrı başlık altında lalaları ile birlikte incelenmiştir.¹⁹

Kitapta yazar tarafından "*Sonuç*" kısmı kaleme alınmış olup, bu kısımda "*Şahzadelerin Sancağa Çıkma Usulü'nün Kaldırılması Ve Lalalığın Tarihi Fonksiyonunu Kaybetmesi*" başlığı altında şehzâdelerin sancağa çıkış usulünde meydana gelen zaafiyetler ve problemler tarihi süreç içerisinde incelenmiş. Lalalık müessesesinin zaman içerisinde fonksiyonunu nasıl yitirmeye başladığı üzerinde durulmuştur. Yazar bu kısımda meydana gelen problem ve örnekleri ile bu usulün kaldırılmasını hazırlayan gelişmelerin ve lalaların nasıl etkisini yitirdikleri üzerinde aktarmıştır.²⁰

Kitabın sonuna yazar tarafından "*Bibliyografya*" ve "*Ekler*" kısmı konulmuştur. Bibliyografya kısmında kaynak olarak yararlanılan eserlerin tümü liste haline verilmiştir. Ekler kısmında ise Osmanlı devletinde padişah ve çocukları tablo halinde verilmiştir. Son olarak ise Şehzâdelerin lalalarına yazdığı mektuplardan örnek metinler konulmuştur.

Sonuç olarak Prof. Dr. Kenan Ziya Taş tarafından, "*Osmanlılarda Lalalık Kurumu*" başlığı ile yayınlanan eser Lalalık ve Atabeglik mefhumunu etimolojik olarak incelemesi, Osmanlılar öncesi Türk-İslam devletleri ve anâ'anesi bakımından ele alıp Osmanlılar döneminde oluşumu ve gelişimini incelemiş olması hasebiyle önemlidir. Kitap kaleme alınırken yazar tarafından "*Arşiv Belgeleri*"nden yararlanılması da çalışmanın niteliğini ve kalitesini ortaya koymaktadır. Zaman zaman kitap içerisinde verilen tablolar ve detaylandırmalar ile kitabın sonuna konulan "*Ekler*" bölümü ile de içerik zenginleştirilmiştir. Kanaatimizce kaleme alınan bu eser muhtevası bakımından bu konuda hazırlanmış ilk eser olma özelliğini taşımakta olup akademik bir çalışmanın mahsulüdür.

¹⁸ Taş, Kenan Ziya, a.g.e, s. 158-170.

¹⁹ Taş, Kenan Ziya, a.g.e, s. 170-173.

²⁰ Taş, Kenan Ziya, a.g.e, s. 173-183.